

je krompir k nam prišel (str. 163.), temveč: Kako je prišel k nam krompir — ali čisto slovenski: Kako smo dobili krompir.

Nekatere perijode so učencem, okorne, ki jim je namenjena knjiga, težko ali morda tudi docela neumljive. Za zgled samo nekatere:

Str. 85.: Na vrhovih stoje mnogoštevilni, lični dvorci med temnozelenimi vinogradi; ob potih nasajene ravne brajde dovršujejo mično sliko, čez katero gleda začarano oko na eno stran krasni venec štajerskega gorovja, na drugo pa ogerske in hrvatske ravnine... Ali na str. 88.: Iz različnih dežel prihajajo, v različnih jezikih slišiš njih molitve in petje, vsi stanovi so zastopani, bogataši in ubožci, mladi in stari — (tu je izpuščen subjekt: ljudje) — vsi prihite, da bi tukaj izlili svoje reve in nadloge ter zadobili tolažbo in pomoč pred prestolom milosti polne Matere marijinoceljske...

Ali na str. 103.: Med jerbasi stojé v loncih majhni, cvetoči pomarančevci, na katerih obenem visi včasih zrela pomaranča, in zraven njih leži marsikateri južni sadež, ki ga niti ne poznaš... Ali dalje na isti strani: Malomarnega tresenja ne vidiš tam nikjer, ampak vsak kos, ki ne pade sam na tla, se z roko vzame z drevesa...

To je pristna nemščina v okorni slovenski obleki! Taka hrana vendar ni za ljudsko šolo!

V knjigo je zašlo tudi nekoliko absolutno slabega blaga, ki ne more zaradi skrajno slabe oblike, lesene, naravnost diletantovske dikcije niti oblažiti okusa niti zbuditi zmisla do lepote in ki ne more zaradi usiljivega moralizovanja in pridigarskega tona niti najmanj vplivati na otrokovo srce. N. pr. str. 3. »Čista vest«, str. 7. »Najlepša imena«, str. 71. »Solnce vse ve«, str. 160. »Kupčija spomladi«.

Nekatere pesmi so popravljene, a tudi tu ne opažamo konsekvence. N. pr. Str. 1.: v prvi kitici v tretji vrstici ni opuščaja, str. 4.: v 3. kitici v prvi vrstici nadomešča opuščaj samoglasnik *e* in v isti vrstici stoji namesto *vpeha* *zpeha*, na str. 15.: v 4. kitici namesto *vslišala* *zslisala* — in tako je srečno razrušena — pravilna mera. — V Gregorčičevi pesmi »Siromak« (str. 27.) je popravljena 3. kitica, pa samo ena vrstica: Kdo z mano izpregovori (in to zaradi izpregovori, sicer beremo v knjigi: skuša (str. 9. itd.), kar pa smo že omenili zadnjič!) V 3. vrstici v isti kitici pa beremo že zopet: Kedo, kedo razveseli... — Milosti ni našel tudi Aškerc. V baladi »Atila in slovenska kraljica« (str. 205.) je popravljena 3. kitica (4. vrstica), 8. kitica (4. vrstica), zadnja kitica (2. vrstica), vrhutega ima Aškerc v 5. kitici pravilno: drhal, v čitanki pa stoji napak: druhal, Aškerc ima v 9. kitici pravilno: skrivišče, v čitanki stoji napak: skrovišče. — »Avstrija moja« (str. 122.) bi morala biti popravljena (glej Josin-Gangl »Tretje berilo« str. 181.), ker to pesem tudi pojo, a je po takšnem besedilu ne morejo peti. Omenjamo, da ta pesem ni Kersnikova, kakor stoji v čitanki, temveč Končanova.

Nekateri sestavki so vzeti iz »Vrtca«. To nam pove čitanka. Molči pa čitanka, kadar bi morala govoriti, kaj je vzela iz »Zvončka«. Zakaj — ne vemo!

»Obzor« (str. 73.) je natančno posnet po Josinovem-Ganglovi »Drugem berilu« (str. 134.) opis Ljubljane, (str. 79.) je vzet iz Josinovega-Ganglovega »Tretjega berila« (str. 130.). Zakaj — vemo! Sploh je zemljepisni oddelek sestavljen natančno po načelih zadnje imenovanega berila, samo da pogrešamo v čitanki skupni pregled Avstrije (prebivalstvo, gorovje, vodovje, kronovine); ničesar tudi ne čujemo o Evropi, takisto ne o naši ljubi materi zemlji. To so nedostatki. Tudi ne vemo, zakaj je zemljepisje ločeno od zgodovine: med njimi tiči kot zagozda prirodoznastvo. Pa to je malenkost.

Iskreno nam je žal, da ne moremo priporočiti te čitanke. Morda se zaradi tega hudo zamerimo, a slovesno izjavljamo, da smo ocenili knjigo zgolj po nje vrednosti brez vsakega drugega najmanjšega namena in ozira. Težko nam je, da teptajo tako brez pardona lepoto slovenske govornice takrat, ko nam pišejo knjigo, ki se naj iz nje napije učeča se mladina ljubezni in spoštovanja do materine besede, da jo bo vedno gojila in branila z ognjem in mečem in globoko vdanostjo!

Zahtevamo odločno in neizprosno, da mora naš jezik čist in nepopačen, kakršen je iznikel iz narodove misli in starih korenin, v naše učilnice! Neslovenski slovenščini branimo z mečem pot vanje!

Tej čitanki je treba pred vsem temeljite korekture in naposled je treba odpraviti iz nje obilico tiskovnih pogreškov.

Vse obsodbe je vredna tudi pretirano visoka cena! Medtem, ko prodaja n. pr. privatni založnik Josinovo-Ganglovo »Tretje berilo«, ki ima lep tisk in fin papir, po 90 h, hoče cesarska kraljeva zaloga šolskih knjig za knjigo s slabim tiskom in slabim papirjem 1 K 30 h, kakor da hoče obogateti na račun ubogih Slovencev! Ti naj bodo pametni in naj ne pošiljajo svojega denarja na Dunaj, ki je pokazal tudi tu, kako nas — ljubi!

Liga + 1.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Ivan Šemerl, učitelj v Lescah, 10 K kot ustanovnino za leto 1904.

Osebnosti. Imenovani so: Fran Verbič za Jesenice; Marija Marolt, kot voditeljica šentjakobske dekliške šole; Gizela Ekel za Novo mesto; J. Bregar za Šiško in Amalija Prevec za Koroško Belo. — Upokojen je nadučitelj Jernej Črne v Šmartnem pri Litiji.

Za Potrebinih spomenik. G. Ivan Malnarič, nadučitelj v Sv. Križu, je nabral za nagrobni spomenik pokoj. L. Potrebinih sledeče doneske. Ivan Malnarič, nadučitelj, 5 K; Franja Trtnik, učiteljica v Sv. Križu, 3 K; Kozma Pavlič, župnik v Sv. Križu, 2 K; Josip Kodrič, trgovec v Sv. Križu, 2 K; Neimenovani v Sv. Križu 2 K; Josip Polanc, učitelj v Buseči vasi, 1 K; Samsa iz Zagreba 1 K; Milčević iz Zagreba, 1 K; Ivan Vahčić, trgovec iz Cerkelj, 1 K; Alojz Marinček iz Cerkelj 60 h; Šetinc iz Brežic 2 K. V Kostanjevici, v prejšnjem službenem kraju Potrebinih, je nabral sledeče doneske: Olga Kobau, učiteljica, 2 K; Minka Gašperin, učiteljica, 1 K; Otmar Sever, c. in kr. nadporočnik v p., 2 K; I. Čerov, c. kr. cest. nadzornik, 2 K; Antonija Bučar, gostilničarka, 2 K; Josipina Roth 2 K; družina Rabuze 3 K; Marica Saitz, c. kr. poštarica, 2 K; Ivan Grlovič, ob. tajnik, 1 K; Alojz Gatsch, trgovec, 4 K; Ivan Globočnik, veleposestnik in župan, 5 K; Angela Stravs, gostilničarka, 1 K; Karel Čerin, kaplan, 2 K; Damijan Pavlič, župnik, 2 K; Jernej Škrjanc 1 K; Jakob Ercigoj 2 K; Leopold Bučar, strojar, 2 K; Marija Kuntarič, gostilničarka, 3 K; Jože Stanič, 1 K; Ivan Gliha 1 K; Ivan Kuhelj 1 K; Jože Božič 1 K; Gabriel Lučarič 1 K; dr. Josip Wurner, zdravnik, 2 K; družina Uršič 1 K; Marija Mramor 1 K; Achtschin, c. kr. davkar, 1 K; Lappain, c. kr. davčni pristav, 1 K; Jankovič Franc, c. kr. davčni sluga, 2 K; Kržičnik Franc št. 66. 1 K; Kržičnik Ivan št. 86. 1 K; Mate Hafner, c. kr. notar, 10 K; Fran Petrovič, pom. uradnik, 1 K; I. Žindra, c. kr. oficial, 1 K; Karel Koroschitz, c. kr. oficial, 1 K; Albert Levičnik, c. kr. sod. prist., 4 K; Franc Kržičnik, gostilničar, 2 K; Pavčič Anton, nadučitelj, 2 K; Franc Grajland, učitelj, 2 K; Josipina Kalin, učiteljica, 2 K; Anton Dvoraček, c. kr. stražmester, 2 K; Edmund Doležalek, c. kr. sod. svetnik, 2 K; Fran Bele 1 K; Franc Rueh 1 K; Franc Košak 1 K; Jurij Spiller 1 K; Jera Recelj 1 K; Edmund Bohinec, nadučitelj v Cerkljah, 5 K. Skupno 113 K 60 h.

Šolske vesti s Koroškega. Razpisano je mesto učitelja v Hodišah do dne 16. aprila. — Prestavljen je učitelj Janez Glančnik iz Šmarjete pri Velikovu v Trbiž. — Iz šolske službe je stopila učiteljica Ella Tavčar v Hodišah. — Na šoli v Železni Kaplji ne ustanove četrtega učiteljskega mesta, kakor so zahtevali. Hočejo pa razdeliti šolski okraj in ustanoviti nove šole na Beli, Obirskem in morda tudi na Reberci. — Novo šolo nameravajo napraviti tudi na Tolstem Vrhu, kjer je že dolgo potrebna, in zasilno šolo na Koprivni. — Na šoli na Radišah smejo prvence sprejemati o Veliki noči.

Judeževi groši na Koroškem. Nemški »šulferajn« je dovolil sledeče podpore: Otroškemu vrtcu v Železni Kaplji, šoli v Ukvah za šolarje, šoli v Malem Šentvidu za vodovod, šoli v Gorjah za knjige. — »Südmark« je dala šoli v Zweikirchenu 45 K, v Rublandu 50 K, nekemu posestniku posojilo 600 K in novo ustanovljeni nemčurski posojilnici v Rožeku posojilo 300 K. To kaže kak namen ima ta novo-ustanovljena posojilnica! — Koroško je za Slovence izgubljeno.

Nečuvenco. »Gorenjec« je pred kratkim razkril nekaj nečuvenga. Tam čitamo: »Šolski otroci iz mošenjske fare vedo povedati, da jim je fajmošter v šoli priporočal, da naj, kadar jih bodo starši poslali kako reč kupit v prodajalno, vselej sebi pridržijo nekaj vinarjev in kupijo za toliko manj dotičnega blaga. Tako prisleparjeni in staršem ukradeni denar pa naj potem prinese v farovško hranilnico. Ta famozni božji namestnik, ki tako lepo uči kmetsko mladino, je bil že kaznovan zaradi pretepanja otrok v šoli in je tudi že znan zaradi drugih nedostojnosti; vendar pa imajo gotovi gospodje v Ljubljani še vedno veliko dopadanje na njim, ker je tako skrben za farovško bisago, ki pri njih, kakor je videti, odtehta tudi poštenje in vse druge človeške čednosti in kreposti.

Na c. kr. izobraževališču za učiteljice v Gorici se prično preizkušnje in sicer: a) zrelosti 9. maja t. l. ob 8. uri zjutraj; b) za usposobljenost v ženskih ročnih delih istega dne ob 3. uri popoldne; c) usposobljenosti za ljudske in meščanske šole dne 16. istega meseca ob 8. uri zjutraj in d) za vrtarice početkom meseca junija. Prošnje se predložijo ravnateljstvu navednega izobraževališča, oz. dotične izpraševalne komisije, in sicer za preizkušnje pod a), b), in c), najkasneje do 15. aprila t. l. in za one pod d) do 15. maja t. l.

Na ženskem učiteljskem v Gorici je razpisano mesto definitivnega glavnega učitelja za nemščino in slovenščino. Prošnje je nasloviti na ministrstvo za bogočastje in nauk in predložiti do 30. aprila predpisanim službenim potom predsedništvu c. kr. deželnega šolskega sveta za Gorico in Gradško v Trstu.

Jugoslovanski dijaški kongres. Iz Belega grada poročajo, da prirede dijaki beligradske visoke šole shod vseh jugoslovanskih vseučilišnih dijakov, in sicer v Belem gradu. Za prvega maja je baje povabljen v Beli grad dijaštvo hrvatsko, bolgarsko in slovensko.

Josip Gorup vitez Slavinski, znani slovenski mecen je praznoval dne 6. t. m. svojo sedemdesetletnico.

Na Voloskem je že od leta 1897. boj za hrvaško ljudsko šolo. Tam je nad 80 hrvaških za šolo godnih otrok. Pač pa obstoji za 30 tjakaj priseljenih italijanskih otrok italijanska ljudska šola z dvema učnima osebama. L. 1901. je odločila c. kr. vlada, da se ima na Voloskem osnovati tudi hrvaška ljudska šola. Ali Italijani istrski — pravični! — so rekurirali proti temu na Dunaj. Te dni pa je došel od tam — kakor javlja voloski »Narodni list« — odlok, da se na Voloskem mora odpreti hrvaška šola! Zaradi tega odpade baje na italijanski šoli ena učna oseba.

Stoletnica dveh cesarstev. Dne 18. maja t. l. bo sto let, kar je bilo proglašeno prvo francosko cesarstvo. Dne 18. maja 1804. je namreč proglasil francoski senat dotičnega konzula, Napoleona Bonaparte, dednim cesarjem z naslovom: »Napoleon I., po milosti božji in po konstitucijah republike cesar Francozov.« Ta proglas senatov je potem potrdilo obče glasovanje francoskih volilcev s 3.572.329 glasov večine. Slovesno kronanje novega cesarja se je vršilo v Parizu v stolnici Notre Dame 2. decembra 1804. Tedanji papež Pij VII. je prišel nalašč za to slovesnost v Pariz ter je mazilil Napoleona, na kar je isti najprvo sam sebi in potem svoji soprogi Josipini položil na glavo cesarsko krono. To prvo francosko cesarstvo je trajalo do leta 1814., oziroma 1815. Kakor znano, je bil od leta 1809. do 1813. tudi večji del slovenskih dežel, ki jih je Napoleon združil v ilirsko kraljevstvo, pod francoskim cesarstvom.

Dne 11. avgusta 1804. se je pa proglasil dednim cesarjem avstrijskim Franc I., ki je bil obenem od leta

1792. naprej tudi nemški cesar pod imenom Franc II. Ta zadnji naslov je pa odložil dne 6. avgusta 1806., potem ko je takozvano rimsko-nemško cesarstvo popolnoma razpadlo zaradi ustanovitve renske zveze pod protektoratom francoskega cesarja Napoleona I. Franc II. je bil torej zadnji cesar rimsko-nemškega cesarstva, ki ga je ustanovil Karel Veliki in pozneje obnovil Oton I. Habsburžani so nosili ta naslov nepretrgoma (s kratkim prestankom) od leta 1438. do 1806.

Najstarejša gimnazija. Gimnazija »Karolinum« v Osnabrücku obhaja od dne 27. do 29. septembra t. l. 1100 letnico svojega obstoja. Gimnazijo je ustanovil Karel Veliki.

Šolstvo na Japonskem je od leta 1871. jako napredovalo. Šolski obisk je obvezen, vendar se pri tem ne postopa posebno strogo. Otroci se od 6. do 10. leta poučujejo v elementarnih šolah ter obiskujejo potem štiri leta višjo elementarno šolo, v kateri poučujejo tudi naravoslovje, angleško, poljedelstvo in trgovino. Vse elementarne šole vzdržujejo občine. Razen tega je na Japonskem jako mnogo zasebnih šol. Dekliških šol primanjkuje. Srednje šole so gimnazije in tehnične šole. Od leta 1894 obstoji vseučilišče v Tokiu, ki ima 150 učiteljev, 6 fakultet in 1400 učencev. Nemški, francoski in angleški učitelji uče v svojih jezikih. V medicinski fakulteti so predštudije, poučna metoda in učna sredstva nemška. Knjižnice so v raznih mestih, največja z 295.000 zvezki je v Tokiu.

Papeži in izobrazba. Papež Inocencij IV. je javno povedal, koliko izobrazbe in spoznanja smejo imeti dohovniki, koliko navadni verniki. Za vernike — pravi papež — zadostuje, da vedo, da je Bog, ki plačuje vse dobro in kaznuje vse slabo, v ostalem pa morajo vse verovati, kar določi rimska cerkev za resnično, ne da bi si ogledali (implicite). Čudno pa je, da po tej papeževi izjavi tudi duhovščini, ki ni bogata, ni treba več vedeti kot vernikom, razen da se s hostijo deli telo Kristusa. Škofje pa morajo več vedeti, ker bodo pred Bogom dajali račun od podrejenih duhovnikov. Zato morajo tudi razumeti člene apostolske vere. Da bi verniki ne premišljevali in ne prodirali v verke resnice, je določil papež Aleksander IV. v kanonskem pravu, ako se verniki javno ali le zaupno razgovarjajo o verskih rečeh, se izobčijo za eno leto iz rimske cerkve ter lahko pridejo celo pred inkvizicijo. Ali je potem čudno, da so ljudje ostali stalni v verski gorečnosti?

Analfabeti pri Rusinih v Galiciji. Rusinski list »Dilo« piše, da je med Rusini v Galiciji dvakrat toliko analfabetov kakor med Poljaki, trikrat toliko kakor med Slovenci, enajstkrat toliko kakor med Nemci in devetnajstkrat toliko kakor med Cehi. Iz tega je pač dovolj razvidno, kako zanemarjeno mora biti med Rusini v Galiciji ljudsko šolstvo, in ni dvoma, da so na tem premnogo krivi Poljaki, ki imajo deželno upravo v svojih rokah, a se za Rusine skoro nič ne brigajo. Tako ravnanje ni le nečloveško, ampak tudi slovansko ni.

Korist čebel za kmetijstvo. Naš rojak, inženier Ferdinand Lupša, je priobčil v »Carinthia« sledeče zanimivo izračunavanje: Panj šteje poleti povprečno 18.000 čebel. Okolo 75 čebel izleti vsako minuto iz panja. Od 7. zjutraj do 6. zvečer računamo tedaj 49.500 izletov. Vsaka čebela obišče med svojim izletom do 45 cvetov. Ako računamo na leto 100 lepih dni, dobimo 222.750.000 cvetov, ki jih čebele enega panja obiščejo v enem letu. Ako oplemenijo le deseti del obiskanih cvetov, je še vedno 22.275.000 oplemenjenih cvetov. Računimo vrednost oplemenjenih 100 cvetov le en vinar, se ima kmetijstvo še vedno samo enemu panju zahvaliti za 222.75 K na leto.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 301.

Kranjsko.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani razpisuje službo stalnega učitelja na II. mestni deški ljudski šoli, na kateri se z začetkom šolskega leta 1904/5 otvori VIII. razred.

Prošnje je predlagati predpisanim potom najkasneje do 28. aprila t. l.

Prosilci z meščanskimi izpiti imajo prednost.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 28. marca 1904.